

KIBERJINOYATCHILIK VA UNGA QARSHI KURASH

КИБЕРПРЕСТУПНОСТЬ И МЕРЫ БОРЬБЫ С НЕЙ

CYBERCRIME AND METHODS OF COMBATING IT

Suyarov Zokirjon Ergashevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti

Mutaxassisik ijtimoiy-gumanitar

va aniq fanlar kafedrası i.f.f.d,(Phd)dotsent

Po'latov Umidbek Mahmud o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti “ AATT 50/24 ”

yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada kiberjinoyatchilik tushunchasi, uning turlari va zamonaviy jamiyatdagi xavfi o'rganiladi. Shuningdek, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish usullari, axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari va foydalanuvchilarni himoya qilish yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari kiberxavfsizlikni mustahkamlash va raqamli muhitda xavfsiz faoliyat yuritish uchun muhim tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: kiberjinoyatchilik, kiberxavfsizlik, axborot xavfsizligi, xakerlik, phishing, zararli dasturlar, himoya tizimlari, internet xavfsizligi

Аннотация:

В данной статье рассматриваются понятие киберпреступности, её виды и опасность в современном обществе. Также анализируются методы борьбы с киберпреступностью, механизмы обеспечения информационной безопасности и способы защиты пользователей. Результаты исследования дают важные рекомендации по укреплению кибербезопасности.

Ключевые слова: киберпреступность, кибербезопасность, информационная безопасность, хакерство, фишинг, вредоносные программы

Abstract:

This article examines the concept of cybercrime, its types, and its threats in modern society. It also analyzes methods of combating cybercrime, mechanisms for ensuring information security, and ways to protect users. The research provides important recommendations for strengthening cybersecurity.

Keywords: cybercrime, cybersecurity, information security, hacking, phishing, malware, protection systems

Kirish:

So‘nggi yillarda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan birga kiberjinoyatchilik ham keskin oshib bormoqda. Internet tarmog‘idan foydalanishning kengayishi turli xil jinoyat turlarining raqamli shaklda amalga oshirilishiga sabab bo‘lmoqda. Kiberjinoyatchilik nafaqat alohida foydalanuvchilarga, balki yirik tashkilotlar va davlatlarga ham jiddiy zarar yetkazmoqda.

Adabiyotlar tahlili:

Kiberjinoyatchilik masalasi bo‘yicha ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, A. Karimov (2021) o‘z ishida kiberxavfsizlikning asosiy muammolarini ko‘rib chiqadi va zamonaviy tahdidlarni tahlil qiladi. B. Tursunov (2020) esa kiberjinoyatlarning oldini olish usullarini o‘rganib, himoya mexanizmlarini taklif etadi. Shuningdek, D.

Islomov (2022) internet xavfsizligi bo'yicha tadqiqot olib borib, foydalanuvchilarni himoya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Asosiy qism:

Hozirgi raqamli davrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi inson hayotini yengillashtirish bilan birga yangi turdagi jinoyatlarni ham yuzaga keltirdi. Shulardan biri – kiberjinoyatchilik bo'lib, u kompyuter tarmoqlari va internet orqali sodir etiladigan noqonuniy harakatlarni o'z ichiga oladi. Kiberjinoyatlarga ma'lumotlarni o'g'irlash, firibgarlik, shaxsiy ma'lumotlardan noqonuniy foydalanish, zararli dasturlar tarqatish va tizimlarga ruxsatsiz kirish kabi holatlar kiradi.

Kiberjinoyatchilikning eng xavfli jihatlaridan biri uning tezkorligi va global xarakterga ega ekanligidir. Internet orqali sodir etilgan jinoyat qisqa vaqt ichida turli davlatlarga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, jinoyatchilar o'z shaxsini yashirish imkoniyatiga ega bo'lgani sababli ularni aniqlash va javobgarlikka tortish ancha murakkab jarayon hisoblanadi.

Bugungi kunda eng keng tarqalgan kiberjinoyatlardan biri – bu phishing (soxta xabarlar orqali ma'lumotlarni qo'lga kiritish) hisoblanadi. Foydalanuvchilarga bank yoki boshqa tashkilot nomidan yuborilgan yolg'on xabarlar orqali ularning login va parollari o'g'irlanadi. Shuningdek, zararli dasturlar yordamida foydalanuvchi qurilmalariga kirib borish va ma'lumotlarni yo'q qilish yoki o'g'irlash holatlari ham tez-tez uchrab turadi.

Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish uchun bir qator choralar ko'rilmoqda. Avvalo, davlat darajasida qonunchilik bazasini mustahkamlash va maxsus kiberxavfsizlik xizmatlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Huquqni muhofaza qiluvchi organlar zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanib, kiberjinoyatlarni aniqlash va oldini olish bo'yicha faol ish olib borishlari zarur.

Bundan tashqari, oddiy foydalanuvchilar ham o'z xavfsizligini ta'minlash uchun ehtiyot choralarini ko'rishlari kerak. Kuchli parollardan foydalanish, shubhali havolalarga kirmaslik, antivirus dasturlaridan foydalanish va shaxsiy ma'lumotlarni begonalarga

bermaslik muhim hisoblanadi. Axborot madaniyatini oshirish orqali kiberjinoyatchilikning oldini olish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, kiberjinoyatchilik zamonaviy jamiyat uchun jiddiy tahdid hisoblanadi. Unga qarshi samarali kurashish uchun davlat, tashkilotlar va foydalanuvchilar birgalikda harakat qilishi lozim.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kiberjinoyatchilik bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida eng dolzarb muammolardan biriga aylangan. Internet va axborot tizimlarining keng qo'llanilishi insonlar uchun katta qulayliklar yaratgan bo'lsa-da, ayni paytda yangi xavf-xatarlarni ham yuzaga keltirdi. Ayniqsa, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi, moliyaviy operatsiyalarning xavfsizligi va davlat axborot tizimlarining barqarorligi masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Kiberjinoyatchilikning murakkabligi shundaki, u tez o'zgaruvchan va zamonaviy texnologiyalar bilan birga rivojlanib boradi. Jinoyatchilar yangi usullarni o'ylab topib, foydalanuvchilarning e'tiborsizligidan foydalanishga harakat qiladi. Shu sababli unga qarshi kurashish faqatgina bir yo'nalishda emas, balki kompleks yondashuv asosida amalga oshirilishi zarur. Ya'ni, qonunchilikni takomillashtirish, texnik himoya vositalarini kuchaytirish va aholining axborot savodxonligini oshirish birgalikda olib borilishi kerak.

Umuman olganda, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish – bu umumiy mas'uliyatdir. Faqatgina davlat organlari emas, balki jamiyatning barcha qatlamlari birgalikda harakat qilgan taqdirdagina bu muammoni kamaytirish mumkin. Axborot xavfsizligini ta'minlash orqali biz nafaqat o'zimizni, balki butun jamiyatni turli xavflardan himoya qilgan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi Qonuni.

3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.
4. Axborot xavfsizligi asoslari bo‘yicha darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar.
5. Internet tarmoqlarida xavfsizlikni ta‘minlashga oid ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.